

עת"א 25303/03/22 - פלוני נגד שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים, מדינת ישראל

בית משפט המחוזי מרכז-לוד

עת"א 25303-03-22 פלוני (אסיר) נ' שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים ואח'

בפני	כבוד השופט דרור ארד-אילון
עותרים	פלוני (אסיר)
נגד	
משיבים	1. שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים 2. מדינת ישראל

בשם העותר: עו"ד דניאל מירסקי (מטעם הסניגוריה הציבורית)

בשם המשיבים: עוה"ד איהב אבו עביד, ומיכל נחום

פסק דין

- העותר, כבן 80, נושא במאסר בן 9 שנים מיום 1.7.2018, בגין עבירות מין במשפחה, אותן ביצע בנכדתו הקטינה במשך כשבע שנים עד שנת 2014, מסווג בקטגוריה א'.
- בעתירה שהגיש בעצמו, טען העותר שהתנהגותו חיובית, שלא הוצא לטיפול על אף שביקש, והוסיף שהוא רוצה לראות את רעייתו שאינה בקו הבריאות. בעתירה מתוקנת שהגיש סנגורו (מטעם הסנ"צ) הוא מיקד את הסעד בהוראה על שינוי הקטגוריה ל**ב'1**. בעתירה הוסיף, שבמשך ניהול התיק הפלילי במשך כשנתיים היה משוחרר בתנאי מעצר בית, שאין ולא היו נגדו תיקים פליליים נוספים, שמב"ן העריכה מסוכנות כ'נמוכה-בינונית' והמליצה על חופשה בת 8 שעות, ווג"ע מתנגדת לכך.
- עמדת ועדת הקטגוריות מיום 16.5.22, שנערכה לאחר הגשת העתירה, קבעה כי "**לאור חו"ד וג"ע מתנגדת הועדה לשינוי סיווג**", ללא נימוק נוסף.
- על פי כתב התשובה, החלטת ועדת הקטגוריות היתה מבוססת על הערכת וג"ע מיום 12.10.20, שבה מתואר, שהעותר הודה חלקית בעבירות והשליך חלק מהאחריות לביצוען על נכדתו הקטינה. וג"ע מצאה שגורמי הסיכון שעמדו נגד העותר לפני מאסרו נותרו בעינם כך גם מסוכנותו לנכדתו. אף שהעותר משולב במדרשת האגף התורני, ובקבוצה פסיכו-חינוכית לעברייני מין שאותה סיים במקביל להתנהלות העתירה, וניכר כי נתרם ממנה, עמדת גורמי הטיפול היא, שבטרם טיפול מעמיק לא ניתן להמליץ על יציאתו לחופשות.
- במהלך התנהלות העתירה, ביום 19.9.22 התכנסה וג"ע לדיון שלישי בעניינו של העותר. הועדה סקרה את

העבירות בהן הורשע העותר, את העובדה שבמשך זמן הכחיש אותן, ובהמשך החל להודות באופן חלקי תוך השלכת אחריות למעשים על נכדתו הנפגעת. לעותר אין כל קשר עם נפגעת העבירה או עם אמה (בתו). רעייתו כמעט שאינה מבקרת אותו לנוכח קשייה, והוא חושש שאם לא יצא לחופשות לא יראה אותה עוד לנוכח גילו המתקדם.

בראשית מאסרו, העותר סירב להשתתף בטיפול בשל חשש שהדבר יפגע בערעורו. לאחר שערעורו נדחה (והערעור על קולת העונש התקבל), השתלב בקבוצה טיפולית והביע רצון להפיק ממנה תועלת.

וג"ע הציגה את עמדת מב"ן, לפיה המסוכנות המינית כ-'נמוכה-בינונית', ואין התנגדות לחופשות בנות 8 שעות למרות הכחשתו.

וג"ע בחנה את מסוכנותו של העותר בהקשר של גילוי עריות, ומצאה שהוא מתחיל לשנות את עמדותיו אך עדיין לוקה בעיוותי חשיבה, העדר תובנה למעשיו. כן נבחנה ה"מסוכנות הרגשית", כלפי נכדתו, נפגעת העבירה, שהיא היום בת 23. עניינה מתואר בחלק החסוי.

לאור אלה, קבעה וג"ע שאינה ממליצה על חופשה, וקבעה לבחון דיון חדש בעניין באוקטובר 2024 או לפי בקשת הגורם הטיפולי.

6. במהלך הדיון שהתקיים ביום 2.11.22 אמר העותר שנכדתו גרה במרוחק ממקום מגוריו ושאלה להתנגדות שיצא לחופשה. בלי לפרט, אבהיר שעמדתה בעניין זה עמדה לנגד עיניה של וג"ע, ונכללה בשיקוליה.

בדיון עלה פער בין הטענה בדבר מסוכנות רגשית לבין עמדת נפגעת העבירה שאינה מתנגדת להוצאתו לחופשות. כן עלה העדר עמדה מעודכנת של גורמי הטיפול. על כן הוסכם - על פי הצעת בית המשפט - שהעותר יפנה שוב לוועדת הקטגוריות, ונקבע שעמדת גורמי הטיפול תובא לעיון בית המשפט.

7. עמדת גורמי הטיפול שהוגשה, מלמדת על כך שהעותר שולב בקבוצה נוספת ונתרם ממנה, ושהוא זקוק להמשך טיפול מעמיק, ועל כן לא מומלץ לחופשה.

8. העותר הלין שזו עמדה לא מנומקת, שאין סתירה בין יציאה לחופשה לבין המשך טיפול; שאין התייחסות לגילו המתקדם של העותר (80), למרחק בין מגוריו בירושלים למגורי נפגעת העבירה ב..., ולכך שעמדת וג"ע על אף העדר התנגדות של העותרת לחופשה "מעקמת ומעוותת ... את רצונה של הנכדה ויש לראות זאת בחומרה". הסכמת נפגעת העבירה מאיינת, לשיטתו, "מסוכנות רגשית".

9. ביני לביני, הגיש העותר הודעה מצערת, לפיה רעייתו בת ה-73 חלתה בסרטן והופנתה לטיפולים קשים, והעותר מבקש לעמוד לצדה בשעתה הקשה ועל כן הוא מבקש לראות במצבה שיקול הומני התומך בהוצאתו לחופשה.

10. המשיב מסר, שבמקביל ביקש העותר לצאת לחופשה מטעמים מיוחדים כדי ללוות את אשתו בטיפול בבית החולים, ועל כן שיקול זה אינו רלוונטי לשאלת הקטגוריה.

11. בדיון ביום 21.12.22 חזרו הצדדים על עמדותיהם (באותה עת עוד לא יצא העותר לחופשה חריגה כאמור).

דיון והערכה

12. המרכז לבריאות הנפש (מב"ן) וועדת גילוי עריות (וג"ע) הם שני גופים מקצועיים בעלי תפקידים שונים, שיש

ביניהם חפיפה(בג"צ 6125/18 שלעאטה נ' שר הרווחה והשירותים החברתיים ואח' (2018)). כפי שנפסק לא פעם, "בעוד חוות דעת מב"ן מתמקדת במסוכנותו המינית של האסיר ביחס לציבור כולו, עניינה של ועדת גילוי עריות בבירור מסוכנות האסיר ביחס למשפחת האסיר ולקרבת המשפחה שהוא בן משפחה. אלו הם שני תחומי התייחסות שונים המחייבים חיווי דעת מזויות ראייה שונות חרף קוי הדמיון וההשקפה ביניהם"; רע"ב 9898/06 מ' נ' שירות בתיא סוהר (2007); רע"ב 5713/09 פלוני נ' שירות בתיא הסוהר (2009)).

משעולה פער בין הערכת המסוכנות של מב"ן (וכאן: "נמוכה") לבין קביעת המסוכנות של וג"ע (וכאן: "פוטנציאל גבוה לסיכון ולמסוכנות"), נדרש הגורם המנהלי - וכאן: ועדת הקטגוריות - להכריע ביניהן. כפי שנפסק ברע"ב 3881/15 פלוני נ' שב"ס (2015) (מבין רבים):

"אין פסול בהעדפת חוו"ד וג"ע על פני חוו"ד מב"ן, בעת קבלת החלטה לגבי חופשתו של אסיר" [ומראי המקום שם] ... אין צריך לומר, כי כל מקרה ומקרה צריך להיבחן בהתאם לנסיבותיו המיוחדות, מבלי ליתן עדיפות אוטומטית לחוות דעת זו או אחרת."

בדומה נפסק ברע"ב 1757/17 פלוני נ' שב"ס (2017):

"המשקל שיש ליתן לכל אחת מחוות הדעת, כמו גם יתר השיקולים הצריכים להחלטה, תלוי בנסיבותיו הקונקרטיות של כל מקרה."

קרי, על ועדת הקטגוריות להימנע מעדיפות אוטומטית לחוות דעת זו או אחרת, ואל לה להעדיף את המחמירה דווקא. עליה להכריע בכל מקרה לאור נסיבותיו המיוחדות.

13. אין לקבל את טענת המשיב כי עמדת הועדה "מעקמת ומעוותת ... את רצונה של הנכדה ויש לראות זאת בחומרה". מדובר בעמדה חריפה ביותר שאין לה תימוכין. בפני וג"ע עמדה תשתית עובדתית מלאה ובכלל זה עמדת מב"ן, גורמי הטיפול, עמדתו של העותר, גילו ומצבו המשפחתי וכן עמדת נפגעת העבירה. אכן עמדת נפגעת העבירה היא בעלת משקל מיוחד, אולם הערכתה מסורה לגורמי המקצוע, וטענת העותר ממוקדת אכן בשיקול הדעת המקצועי של וג"ע.

14. גדר ההתערבות בשיקול דעת של גורם מקצועי הוא צר מאוד, ומעבר למילים הקשות, לא הציג העותר פגם בהחלטת וג"ע. ברי, כי ההחלטה מבוססת במידה ניכרת על החלק החסוי (שאינו מצוי בפני העותר), אולם, לאחר שעיינתי בחלק החסוי, נחה דעתי שאין יסוד לביקורת הנוקבת על שיקול הדעת מקצועי שנעשה בזהירות ובענייניות. כידוע, בית המשפט אינו שם עצמו בנעליו של הגורם המנהלי, ובוודאי לא בנעליו של גורם מקצועי - ועל כן אני דוחה את עמדתו של העותר.

15. טענה נוספת של העותר היא, שועדת הקטגוריות העדיפה את עמדת וג"ע על פני עמדת מב"ן, ללא הנמקה מספקת.

נכון הדבר שראוי שהחלטה מנהלית של ועדת הקטגוריות תכלול הצבעה, ולו בתמצית, על השיקול המרכזי שמסביר את החלטתה (ע"א 4/82 מדינת ישראל נ' תמיר (1983); רע"ב 6175/12 סלוקי נ' שירות בתיא הסוהר (2012)). אולם במקרה דנן, העדר הנמקה אינו יורד לשורש תקינות ההחלטה, שכן הועדה הצביעה על חוות הדעת שעמדו בפניה (וג"ע ומב"ן), וחזקה שעיינה בהן. לא מצאתי תימוכין לטענת העותר, כאילו מדובר בהעדפה אוטומטית של וג"ע על פני מב"ן (השוו: עת"א (מרכז) 8555-01-22 אלפא נ' שב"ס (7.11.22); פסקאות

13-15)).

16. יש מקום לקבל את טענת העותר שאין הכרח להשלים טיפול כתנאי ליציאה לחופשה ומקל וחומר כתנאי לשינוי קטגוריה (עת"א (מרכז) 27886-08-21 **קאסם נ' שב"ס** (2021) והאסמכתאות שם). אולם במקרה זה הצורך בהעמקת הטיפול אינו הטעם העיקרי להחלטת ועדת הקטגוריות, אלא גורם נוסף, המלווה את הטעם העיקרי שהוא המסוכנות הרגשית לנפגעת העבירה.

17. הקושי העיקרי בהחלטת ועדת הקטגוריות הוא, שבשתי החוות הדעת ואף בעמדת גורמי הטיפול (וטגם בעמדת גורמי הטיפול) השורה התחתונה לא עסקה בסיווג הקטגוריה אלא בהמלצה על הוצאה לחופשה. מדובר בשני עניינים שונים ובשיקולים שאינם זהים.

18. שינוי הקטגוריה אינו מבטיח יציאה לחופשה, אלא אך מסיר את מניעת החופשות הקטגוריאלית הקבוע בפרק ב' סעיף ז' לפקודת הנציבות 04.40.00 "חופשות אסירים" (רע"ב 4421/19 **פלוני נ' שב"ס** (2019)).

התנאים לקביעת קטגוריה מפורטים בפרק ב' סעיף ה' לפקודת החופשות:

"ה. ההחלטה בדבר סיווג אסיר לצורך מתן חופשה, הינה פועל יוצא של איזון ושקילה של הנושאים המפורטים להלן

1. סוג העבירה, טיבה ונסיבותיה, בגינה האסיר מרצה את עונשו, הרשעותיו הקודמות והליכים משפטיים תלויים ועומדים נגדו.

2. נסיבות אישיות מיוחדות המתייחסות לאסיר ודרך תפקודו במהלך ריצוי עונש המאסר.

3. הערכת התנהגות האסיר במהלך שהותו בחופשה מחוץ לכותלי בית הסוהר; הסיכון שיבצע עבירה או שייפגע על ידי אחר, בשים לב למידע הקיים לגביו ולאפשרות שהאסיר עלול לא להתייצב לריצוי יתרת מאסרו, עם תום תקופת החופשה.

קרי, לענייננו, קביעת הקטגוריה מבוססת על מידע שלפיו יש סיכון אובייקטיבי, שהאסיר "יבצע עבירה" או יתנהג באופן שלילי בחופשתו.

19. אולם, בחוות הדעת שעמדו בפני ועדת הקטגוריות לא הייתה התייחסות לשאלת הסיכון שהעותר יבצע עבירה בהימצאו בחופשה. לא עמדו לחובתו התנהגות שלילית בזמן מאסרו ואף לא חמ"ן שאפשר ללמוד ממנו על סיכון לעבירה. חוות הדעת התמקדו בהמלצה באשר לעצם ההוצאה לחופשה.

20. היחס בין "מסוכנות רגשית" - ובפרט מסוכנות רגשית פסיבית, שלא מכוח פעולה אקטיבית של הפוגע ובהעדר קרבה פיזית או תקשורת ישירה עם הנפגעת - לבין הסיכון לעבירה בזמן החופשה כנדרש לקביעת הקטגוריה, אינו חד משמעי. מצד אחד, מסוכנות רגשית מתמקדת בדחק או בהצפה הרגשיים שעלולה נפגעת העבירה להימצא בהם מעצם הידיעה אודות הקלה בתנאי המאסר ובפרט חופשה, גם ללא מעשה מצד הפוגע כלפיה. אולם באלה אין כדי ללמד בהכרח על סיכון שהעותר יעבור עבירה או יתנהג באופן שלילי בעת החופשה.

מצד שני, יש לעמדתה המקצועית של וג"ע משקל מיוחד בשל מומחיותה בעניין בהקשר הנדון (רע"ב 6957/22 **שב"ס נ' פלוני** (15.11.22)).

21. אלא שבמקרה הנדון, משמעות הדברים היא כמעט זהה, שכן וג"ע וגורמי הטיפול שותפים לעמדה שלעת הזו

אין מקום להורות על הוצאה לחופשה. על כן גם אם הייתה הועדה מורה על שינוי קטגוריה, לא היה הדבר מוביל בהכרח להוצאתו של העותר לחופשה. על כן, לא מצאתי, שחסר זה בחוות הדעת מצדיק את ביטולה של החלטת ועדת הקטגוריות.

22. הגורמים המפורטים בחוות דעתה של וג"ע באשר למסוכנות הרגשית (ובכלל זה בחלק החסוי), עשויים להשתנות עם הזמן. כך, ניתן יהיה להעמיק את הבדיקה מול נפגעת העבירה ולבחון את המשך הטיפול. יש לצפות, שבהעדר נתונים שליליים חדשים, עצמת "המסוכנות הרגשית" האמורה, ובעיקר **משקלה לשאלת הסיכון שהעותר יעבור עבירה או יבחר בהתנהגות שלילית במהלך החופשה** - ילכו ויקטנו. אפשר לצפות שבלוח זמנים נראה לעין, בהעדר נתונים שליליים חדשים, תשתנה נקודת האיזון לטובת שינוי הקטגוריה.

23. באשר למצבה הבריאותי הקשה של אשתו של העותר, לטעמי, מדובר בשיקול רלוונטי (גם אם לא מכריע) לקביעת הקטגוריה או להוצאה לחופשה רגילה. אכן, אפשר שהוא מצדיק כשלעצמו הוצאה לחופשה מטעמים מיוחדים (ואיני קובע דבר בעניין זה), אולם גם אם יצא העותר לחופשה חריגה, יש לשיקול ההומניטרי חשיבות גם מעבר לכך. בהיבט הקטגוריה, אם בעת חופשה יתמקד העותר בסיוע לאשתו, אפשר שהסיכון שיעבור עבירה בזמן החופשה ירד עד מאד. בהיבט של הוצאה לחופשה רגילה, במקום שבו השיקולים לכאן ולכאן קרובים מאד, שיקול ההומניטרי מעין זה יכול להכריע את הכף לטובת חופשה, לאור תכליתיה של חופשת אסירים (ע"א 6481/01 אל עבד נ' שב"ס (2003)).

24. לאור דברים אלה, ובכלל זה העובדה שהחמרת מצבה הבריאותי של אשתו של העותר לא עמדה בפני ועדת הקטגוריות, ראוי העותר להגיש בקשה חוזרת לשינוי קטגוריה, וחזקה על הועדה שתבחן את הדברים כמפורט לעיל באופן ענייני.

25. בכפוף לאמור, העתירה נדחית.

ניתנה היום, א' שבט תשפ"ג, 23 ינואר 2023, בהעדר הצדדים.